

Telganger

Zomer 2025

De Telganger bevat informatie voor iedereen die meer wil weten over zoogdier-monitoring in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring.

De zomer lokt en lonkt

In deze nieuwe Telganger is er weer aandacht voor een aantal NEM Meetprogramma's en de resultaten daarvan. Over het belang van het NEM en de tellingen hoef ik niet uit te wijden, maar wat een plezier en enthousiasme spreekt er weer uit de bijdragen. In het NEM Meetprogramma VTT werd de zeer zeldzame mopsvleermuis gesignaleerd, wat echt spectaculair is voor een soort die recent nog 'uitgestorven' was verklaard. De inspanningen van de vleermuiswerkgroep in Flevoland hebben geresulteerd in twee prachtige winterverblijven met toenemende aantallen vleermuizen. In Zuid-Limburg hebben hazelmuis-tellers geholpen bij kleinschalig habitatherstel en in Noord-Nederland vermommen waarnemers zich als otter. Als kers op de taart blijken de tellingen van Dagactieve zoogdieren (uitgevoerd door de vogeltellers van Sovon), zoals voorspeld, uitstekend te voldoen en de vergelijking met de voorjaarswildtellingen van de KNJV glansrijk te doorstaan. Wel zijn er toenemende zorgen over de ook in Nederland voelbare klimaatverandering, omdat de toename van weersextremen leidt tot het minder vaak kunnen tellen van konijnen in de duinen. In overleg met het CBS en de terreinbeheerders gaat er gezocht worden naar mogelijke oplossingen.

Desalniettemin, met zulke verhalen lonkt het avontuur en de mooie zomer lokt eenieder het bos en veld in. Dat lijkt mij dan ook het allerbeste advies wat ik kan geven: geniet van de zomer, trek je wandelschoenen aan en ga naar buiten. Tel lekker mee (volgens protocol of via een app) en/of geef je losse waarnemingen door op [Telmee.nl](https://telmee.nl) of [Waarneming.nl](https://waarneming.nl). Weet je niet wat te doen? Kijk dan nog eens op [de website](#) voor inspiratie, er is voor iedereen een passend meetprogramma.

Maurice La Haye (projectleider NEM Zoogdieren)

NEM verspreidingsonderzoek
Otter

NEM meetprogramma
Hazelmuis

NEM meetprogramma
**Wintertellingen
vleermuizen**

NEM meetprogramma
**Vleermuis
Transecttellingen**

NEM meetprogramma
**Dagactieve
zoogdieren**

NEM meetprogramma
**Dagactieve zoogdieren
Konijntelling**

NEM Verspreidingsonderzoek Otter

Het was weer een *shitdag*, daar in Drenthe

Het concept is eenvoudig. Leer het landschap lezen en je kunt lopen in de voetsporen (lees: prenten) van de otter. Kruip in z'n huid, Volg met je ogen zijn mogelijke route. Hier het water in, daar er even weer uit. Dáár... Die duiker, even checken. Yes! Soms overduidelijk, dan weer een beetje stiekem. Zoals die plekken waar je soms vanaf Google Maps al kunt zien waar de afstand tussen bijvoorbeeld een sloot en een vijver het smalst is. Zie jij tussen je oogharen door subtiel een wissel lopen? Dan maak je kans nabij de molshoop of nabij dat bij elkaar gekrabte hoopje groen. Tja, en dan zo'n bruggetje of overhangende betonrand. In gedachten zie je ze al rollebollen in een zandbad, een nadere blik laat kuilen zien en bij elkaar gekrabde hoopjes. Licht er dan ook nog een scheve baksteen of aangespoeld stuk hout? Dan is het vaak bingo. Hoe beter (nieuwe) vrijwilligers worden geïnformeerd hoe betrouwbaarder de waarnemingen (dat geloof ik in ieder geval).

Na al die jaren verwondert het me nog steeds hoe betrouwbaar sommige otters zich gedragen. En na al die jaren blijft het geweldig dat ene moment te zien waarin die nieuwe otterspeurder het ook ziet.

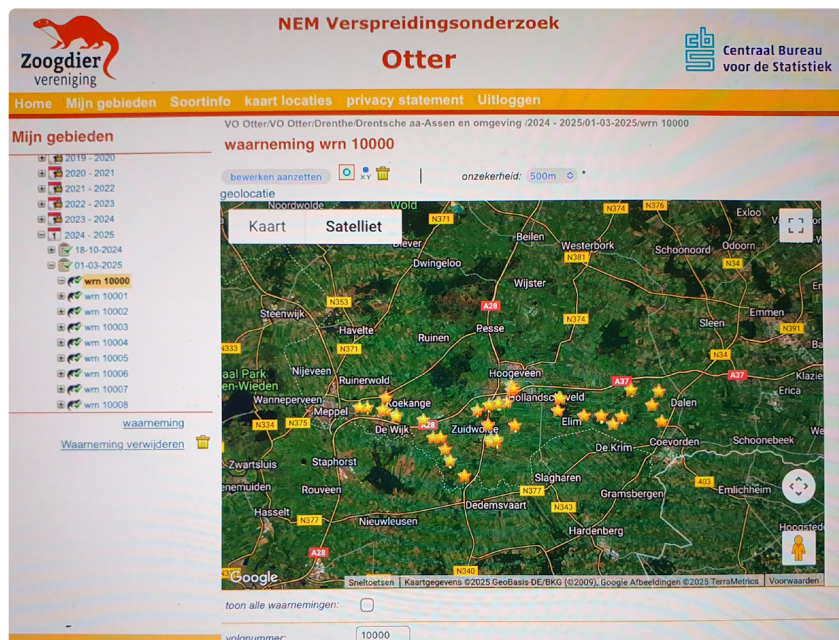
Naast dat menig vrijwilliger voor het NEM Verspreidingsonderzoek Otter tussen oktober en april zijn/haar 'eigen' gebied besnuffeld heeft, hebben we in Drenthe en Groningen ook een aantal *ottershitdagen* georganiseerd. Met gelijkgestemden letterlijk je neus achterna. De combinatie van ervaren speurders en beginners blijkt steeds weer een gulden greep.

We starten stevast met taart en spraints (altijd even alert blijven welk schoteltje je waar voor gebruikt) en vervolgens wordt er een appgroep aangemaakt. Nog niet gemonitorde gebieden in die regio worden verdeeld en in groepjes gaan de speurders op pad. De appgroep is vanaf dat moment de verbindende factor als de teller begint te lopen.

We zoeken shit, we vinden shit, we twijfelen over dat ene drabje shit, we overleggen, we ruiken (bij twijfel geen otter!) we verwonderen, we genieten en/of zoeken ondersteunend bewijs. Is hier een otter actief? Dan vinden we vast nog een tweede spoor... Al die locaties met coördinaten of Google Maps pins verrijken de appgroep. Meestal vergezeld met shitfoto's, ofwel die karakteristieke otterspraints en met soms hilarische kiekjes van de vindsters.

Foto Cindy de Jonge-Stegink

‘s Avonds thuis is het nagenieten. Al scrollend door al die berichten voer ik direct de waarnemingen in in het NEM Otterportaal. En dan ineens dat besef. Seizoen: 2024-2025, bezoek: 1 maart 2025, waarneming: 10.000. Wauw!

Snel een screenshot van de aangevulde verspreidingskaart terug de Otter-shitdag groepsapp in. Hulde!

Jullie monitoringswerk blijft onverminderd belangrijk. Als je weet waar ze zijn, dan kun je er ook beter zorg voor dragen.

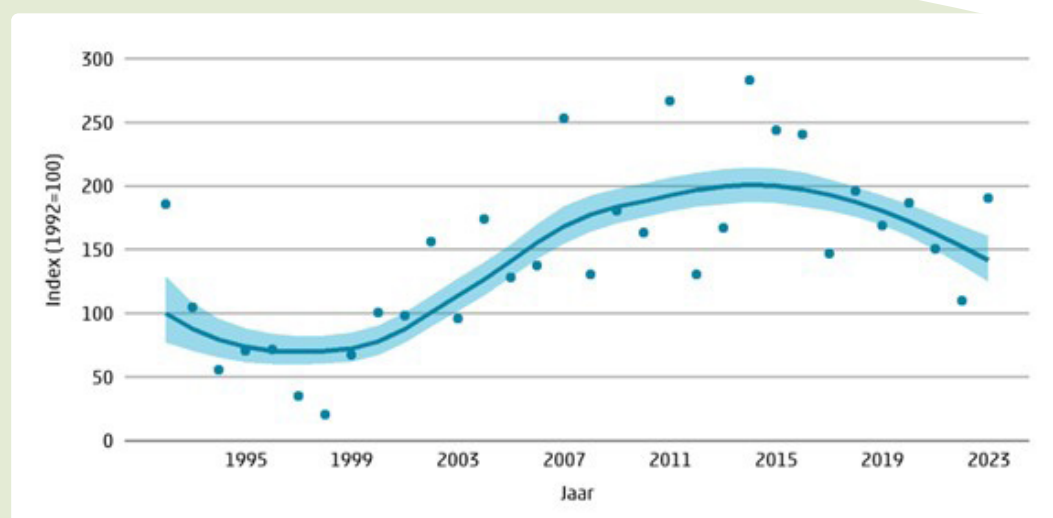
NEM Verspreidingsonderzoek Otter Cindy de Jonge-Stegink (regiocoördinator NEM Otter & Bever Drenthe)

NEM Meetprogramma Hazelmuis

Binnen het NEM Meetprogramma Hazelmuisen wordt in de periode 15 september tot 30 november door vrijwilligers in vaste trajecten gezocht naar nesten van hazelmuisen. De tellingen worden tweemaal uitgevoerd met een tussentijd van minimaal twee weken. Het aantal nesten is een maat voor de aanwezigheid van hazelmuisen binnen elk traject. Het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) berekent hiermee jaarlijks de populatietrend. Ook worden nestbuizen ingezet om de aanwezigheid van hazelmuisen binnen trajecten te monitoren.

Seizoen 2024

De tellingen van alle vrijwilligers van seizoen 2024 zijn binnen en verwerkt. Zodra het CBS met deze data heeft gerekend, weten we hoe de trend zich verder heeft ontwikkeld. In de periode 2011-2022 liet de populatie als geheel een matige afname zien, wat in de periode 2012-2023 gelukkig weer verbeterde in 'stabiel'. De laatste trendgegevens voor de hazelmuispopulatie als geheel over de complete onderzoeksperiode 1992-2023 zijn weergegeven in onderstaande figuur. Er is nog steeds sprake van een *matige toename* over de gehele periode en de situatie over de laatste 12 jaar (2012-2023) is dus stabiel. In een volgende Telganger zullen we de laatste trend presenteren met de data van 2024.

Figuur 1 De populatieontwikkeling van de gehele hazelmuispopulatie in Zuid-Limburg in de periode 1992-2023: **matige toename**.

Index over de afgelopen 12 jaar (2012-2023): **stabiel** (CBS 2024).

Werkdag seizoen 2025

Op zaterdag 8 maart was de aftrap van het hazelmuisseizoen 2025 met het gezamenlijk aanpakken van een bosrand aan de noordoostkant van het Elzetterbosch. Van deze rand, die (nog) niet in de monitoring is opgenomen, is bekend dat hazelmuis er aanwezig is. Door het verwijderen van een flink aantal bomen en grote struiken moet er weer meer licht in de rand komen, waardoor braam en allerlei vruchtdragende struiken zich beter kunnen ontwikkelen, waardoor de rand geschikter wordt voor hazelmuisen.

Na een kopje koffie met vlaai in de werkschuur van Staatsbosbeheer is er die dag bij prachtig weer met 8 mensen gezellig gezaagd en geknipt. Hierbij wat actiefoto's van al het gezaag en getrek. Volgend voorjaar weer nieuwe kansen voor allen die het dit jaar gemist hebben...

NEM Verspreidingsonderzoek Hazelmuis Dick Bekker, Neeltje Huizenga, Martijn van Oene en Jelle van Zweden (CBS)

NEM Wintertellingen Vleermuizen

Het is alweer een paar maanden geleden dat de wintertellingen van seizoen 2024-2025 zijn afgelopen. Veel dank aan de ruim 140 telleiders en medetellers, en alle andere vrijwilligers, die in weer en wind op pad gingen om in de donkerste en vochtigste krochten vleermuizen te tellen. Ook dank aan alle provinciaal coördinatoren die de aanlevering van de telresultaten mede in goede banen hebben geleid. Vrijwel alle tellingen van afgelopen winter zijn binnen en verwerkt en gaan op dit moment naar het CBS voor verwerking in de trendcijfers.

Die trendcijfers zullen, samen met de cijfers over de aantallen getelde winterverblijfplaatsen en soorten, naar verwachting verschijnen in de het najaar geplande Telganger. In deze zomer-Telganger hebben we over de NEM-wintertellingen een artikel van Jeroen Reinhold, over de sterke toenames van het aantal overwinterende franjestaarten in het Waterloopbos in Flevoland.

► Tellers in de machinekamer met balken aan het plafond en kippengaas hoog tegen de muur.

Het trappengat is op de achtergrond zichtbaar. Foto: Jeroen Reinhold.

Succesvolle verbouwing en de opmars van de franjestaart in het Waterloopbos

Als jongste provincie neemt Flevoland binnen de wintertellingen van vleermuizen een bijzondere plek in. Deze in het midden van de vorige eeuw ingepolderde provincie kent geen klassieke winterverblijven als ijskelders, forten of steenfabrieken. Het overwegend agrarisch cultuurlandschap is ook niet voor alle soorten vleermuizen even interessant. Toch zijn er voor de wintertellingen van vleermuizen interessante ontwikkelingen. In het Waterloopbos zijn de Zoutkoepel en de Stroomgoot omgebouwd tot vleermuiswinterverblijf omdat er goede kansen leken te zijn voor deze dieren. Na een vrij klassieke trage start is het aantal franjestaarten er in de afgelopen tien jaar verviervoudigd, tot meer dan 140 dieren, en worden er af en toe ook meervleermuizen waargenomen.

Van laboratorium naar natuurgebied

Het Waterloopbos nabij Kraggenburg (Noordoostpolder, Flevoland) was van origine een gebied waar medewerkers van het Waterloopkundig Laboratorium veldproeven uitvoerden. Het is een van de eerste aangeplante bossen van Flevoland. Schaalmodellen van allerlei havens werden in het bos gemaakt om te bepalen hoe het water zich in een dergelijke haven zou gedragen. Omdat zoet- en zoutwater zich anders gedraagt was er ook een groot reservoir aanwezig voor zout water. Dit ondergrondse reservoir met ook een ondergronds pompstation verloor zijn functie toen het Waterloopkundig Laboratorium haar modellen

in het buitenland uitvoerde en/of omzette in computermodellen. Sinds 2002 is het gebied in handen van Natuurmonumenten. Het Zoutwaterreservoir en de daar nabijgelegen Stroomgoot werden respectievelijk in 2005 en rond 2012 verbouwd tot vleermuiswinterverblijven. Leden van de vleermuiswerkgroep van Flevoland adviseerden hoe de situatie voor de vleermuizen geoptimaliseerd kon worden en vrijwilligers van Landschapsbeheer Flevoland en Natuurmonumenten hebben bij de verbouwing geholpen.

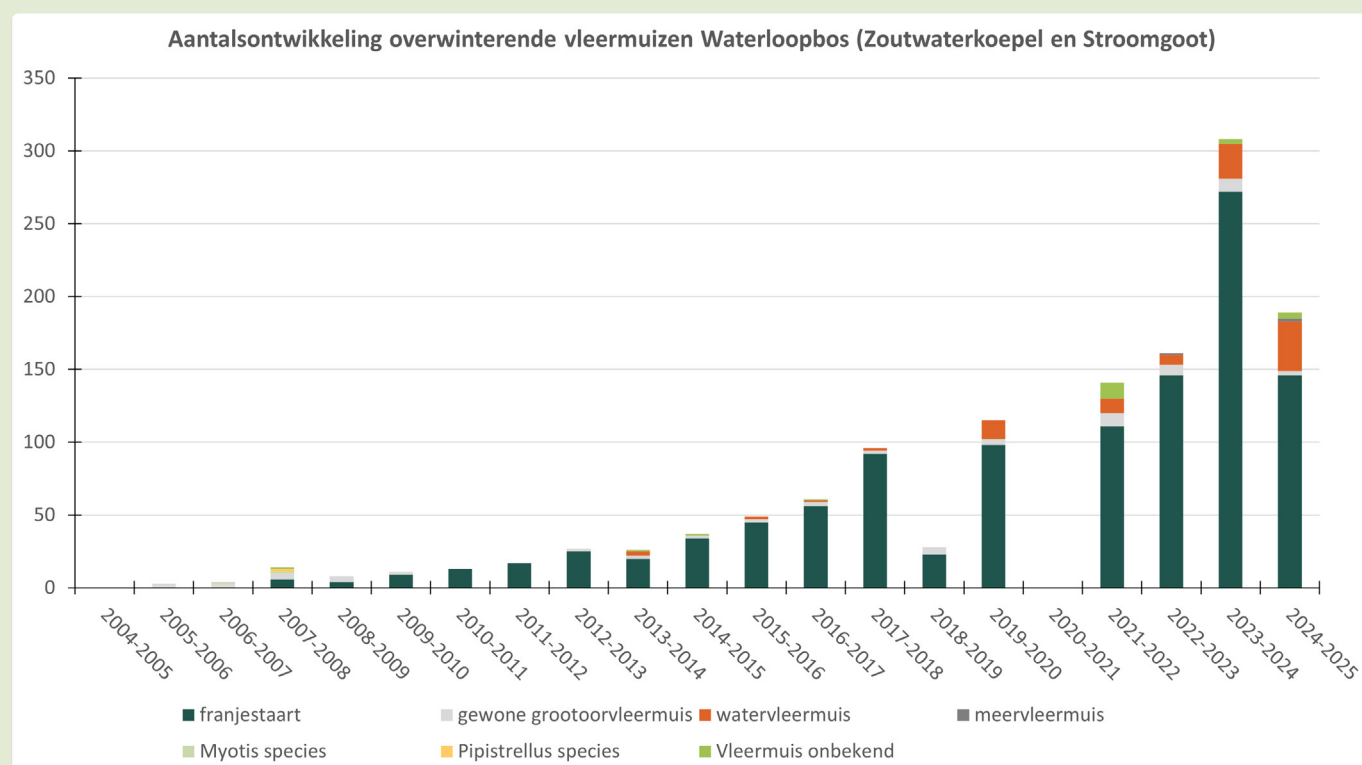
Zoutwaterkoepel en Stroomgoot

Om de Zoutwaterkoepel voor vleermuizen toegankelijk te maken werd in het bovengrondse elektriciteitshuisje een opening voor de vleermuizen gemaakt. Via dit huisje kunnen de vleermuizen naar de 8 meter lagergelegen machinekamer. Een opening halverwege dit steile trappenhuis maakt het voor de vleermuizen (en de tellers) mogelijk om het oude reservoir te bereiken. Tegelijkertijd zijn in dit reservoir, met een inhoud van maar liefst 1000 m³, de schuilmogelijkheden voor vleermuizen flink verbeterd door er planken, kippengaas, brede balken en gemetselde muurtjes in aan te brengen.

De Stroomgoot werd rond 2012 voor vleermuizen verbeterd door het dak beter te isoleren, en de ruimte op te delen in kamers met meer wegkruipmogelijkheden.

De eerste telling na de verbouwing van de Zoutwaterkoepel leverde meteen overwinterende vleermuizen op. Bij de Stroomgoot duurde het enkele jaren. Zoals dat vaak gaat hadden de grootoorvleermuizen vlot beide verblijven gevonden, snel gevolgd door franjestaarten. Toen daar al tientallen dieren van werden geteld kwamen de watervleermuizen in 2013 in beeld, gevolgd door recent de meervleermuis (2022-2023; 2024-2025). In de afgelopen winter werden er in de Zoutwaterkoepel en de Stroomgoot samen 148 franjestaarten geteld, en in de winter van 2023-2024 maar liefst 272! Zie figuur 1.

De telling van de afgelopen jaren laat natuurlijk enkele gaten zien. Enerzijds kon er in winter 2020-2021 landelijk niet geteld vanwege de Covid-19 maatregelen, anderzijds waren vandalen door het dak van het bovengrondse gebouwtje van de Zoutwaterkoepel gezakt zodat het te onveilig was om via het steile trappenhuis het ondergrondse reservoir te gaan tellen (winter 2018-2019).

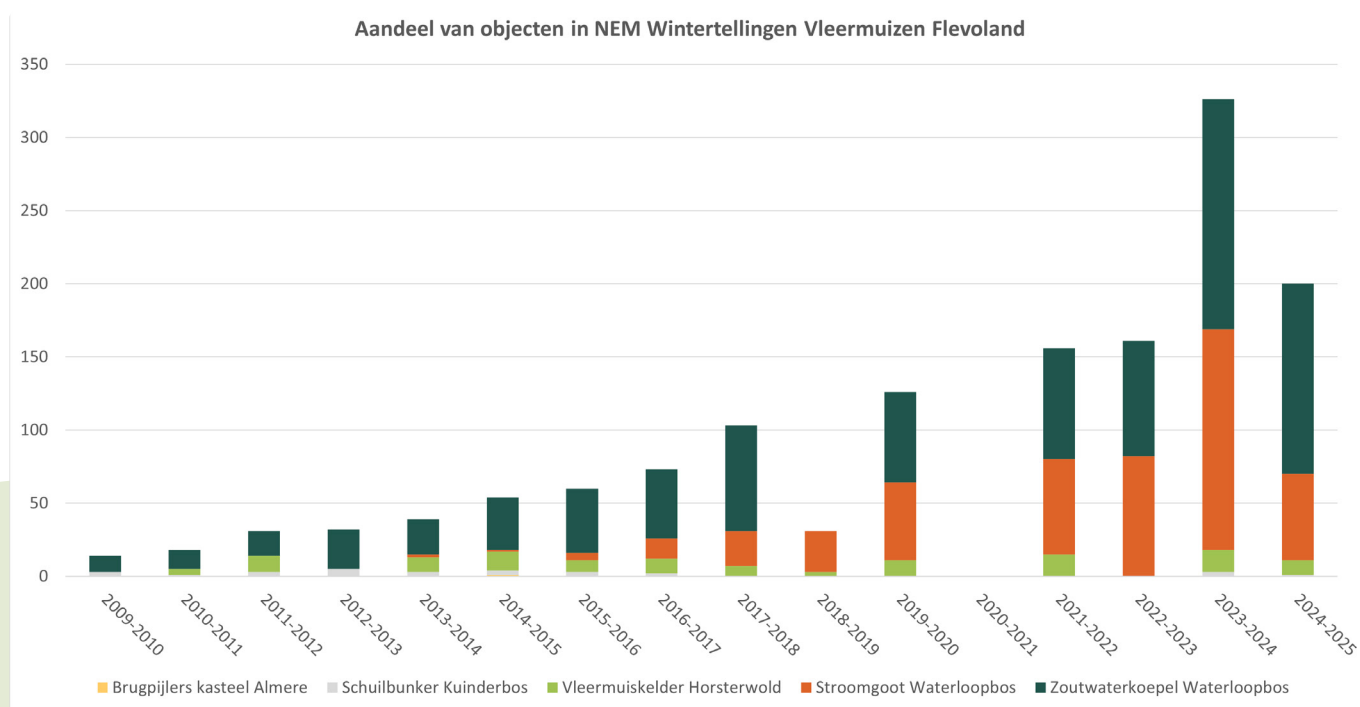
Figuur 1 Aantalsontwikkeling van overwinterende vleermuizen in de Zoutwaterkoepel en Stroomgoot in het Waterloopbos. In de winter van 2018-2019 kon er niet geteld worden. In winter 2020-2021 waren er landelijk geen tellingen vanwege Covid-19 maatregelen. Bron: Zoogdiervereniging en Landschapsbeheer Flevoland.

Ervaring opdoen

De vleermuistelling van de Zoutwaterkoepel en de nabijgelegen Stroomgoot zijn de meest interessante telobjecten van Flevoland (figuur 2). Reden waarom elk jaar andere medetellers meegaan naar deze gebouwen. Het zijn de enige objecten waar je in Flevoland verschillende soorten overwinterende vleermuizen kan vinden en waar er genoeg dieren zijn om enige ervaring op te doen.

► Franjestaart in winterslaap in de Zoutwaterkoepel. Foto: Jeroen Reinhold.

Figuur 2 Aandeel van de Zoutwaterkoepel en Stroomgoot van het Waterloopbos in de tellingen van overwinterende vleermuizen in Flevoland in de periode 2009-2025. Winterverblijven waar nog geen vleermuizen zijn waargenomen zijn niet in de grafiek opgenomen. Bron: Zoogdiervereniging en Landschapsbeheer Flevoland.

NEM Meetprogramma Wintertellingen vleermuizen Jeroen Reinhold (provinciaal coördinator NEM Flevoland), Erik Korsten (landelijk coördinator)

NEM Meetprogramma Vleermuis Transecttellingen

Het NEM meetprogramma Vleermuis Transecttellingen (NEM-VTT) geeft informatie over de populatieontwikkeling van de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Vier soorten vleermuizen die in andere NEM vleermuismeetprogramma's niet goed gevolgd kunnen worden en akoestisch juist goed waar te nemen zijn. Buiten de doelsoorten geeft het meetprogramma ook extra verspreidingsgegevens van de andere vleermuissoorten. Uitgangspunt is automatische detectie en opname van vleermuisgeluiden tijdens het rijden van vaste routes met de auto.

NEM VTT levert spectaculaire bijvangst op in Winterswijk

Figuur 1 Mopsvleermuis (foto: Marjolein van Adrichem). De mopsvleermuis heeft een zeer donker gezicht en donkere korte oren, die door een huidplooi boven de snuit met elkaar verbonden zijn. De vacht is zwartbruin met gelige haarpunten.

Dit jaar werd er door team Winterswijk wel een erg leuke 'bijvangst' gedaan tijdens het rijden van de routes. Op twee routes werd het geluid van de mopsvleermuis waargenomen (Figuur 1). De mopsvleermuis is een middelgrote vleermuis waarvan de kraamkolonies zich meestal in boomholten bevinden. Het is een typische bewoner van bosrijke gebieden en kleinschalig beboste landschappen met veel dode bomen en een structuurrijke ondergroei. Houtwallen, lanen en andere landschapselementen vormen vaak belangrijke verbindingen tussen leefgebieden van de mopsvleermuis.

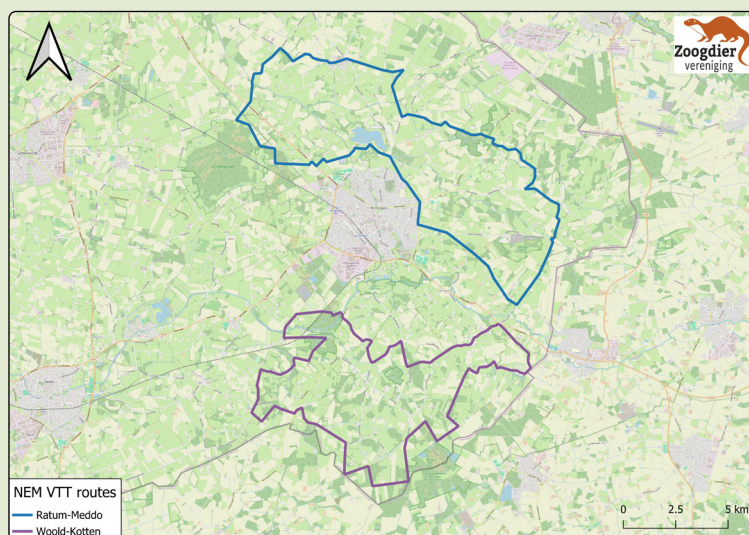
De mopsvleermuis is in Nederland een zeldzame verschijning. Tot voor kort kenden we deze soort vrijwel enkel van overwinterende dieren in Zeeuws-Vlaanderen en Zuid-Limburg. In de mergelgroeven van Zuid-Limburg werden tot 1983 één tot maximaal elf mopsvleermuizen geteld tijdens de wintertellingen. In een ruïnekelder in Sluis (Zeeuws-Vlaanderen) overwinterden van 1981 tot 1994 ook enkele mopsvleermuizen. De soort werd daarna in Nederland zelfs als uitgestorven beschouwd omdat er na 1993 geen dieren meer werden waargenomen. Groot was dan ook de blijdschap toen de mopsvleermuis in 2017, na 24 jaar van afwezigheid, **weer werd vastgesteld in Nederland**. En wel in de Clingse bossen van Zeeuws-Vlaanderen, waar het karakteristieke geluid van deze vleermuis met een batdetector werd opgenomen. Sindsdien worden in de bosgebieden in diezelfde regio jaarlijks mopsvleermuizen waargenomen met behulp van batdetectors en opnameapparatuur. Verblijfplaatsen in Zeeuws-Vlaanderen zijn tot nu toe niet gevonden.

Figuur 2 Mopsvleermuis (foto: Joris Verhees)

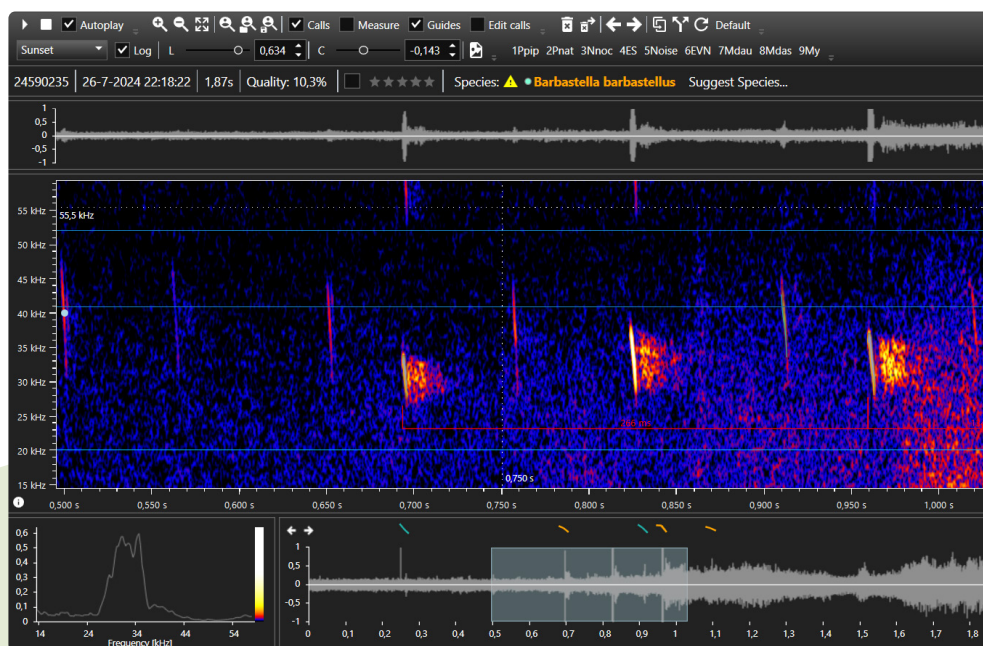
In juni 2023 volgde een unieke waarneming in een hele andere regio: **de vondst van een kraamverblijfplaats in de omgeving van Winterswijk**. Een waar unicum: nooit eerder werd in Nederland een verblijfplaats vastgesteld, noch bewijs voor voortplanting waargenomen. Vleermuisonderzoekers van Stichting Vleermuizen Vangen kwamen de mopsvleermuis op het spoor tijdens een onderzoek met mistnetten in de omgeving van Winterswijk, waarbij als 'bijvangst' een mopsvleermuis in het net vloog. Omdat het een zogend vrouwtje van een zeer bijzondere soort betrof, is besloten het dier van een zendertje te voorzien. Met behulp van een speciaal hiervoor ingerichte volgauto met een antenne op het dak leidde het spoor uiteindelijk tot een dode Amerikaanse eik met loshangende schors. Hier werden zeven uitvliegende mopsvleermuizen geteld, en waren op de warmtebeeldcamera ook jongen zichtbaar. Een zeer bijzondere waarneming.

In de zomer van 2024 is de mopsvleermuis voor het eerst tijdens het rijden van VTT-routes opgepikt. En wel op twee routes van VTT-team Winterswijk (zie Figuur 3). Aangezien dit team hier al sinds 2018 NEM-VTT routes rijdt, zijn voor de zekerheid ook vleermuisopnames uit eerdere jaren doorgespit om te checken of er niet ongemerkt een mopsvleermuisopname doorheen is geglipt. Dit bleek niet het geval. In ieder geval was de mopsvleermuis een erg leuke 'bijvangst' om dit jaar tijdens de VTT-geluiden tegen te komen. De routes die sinds dit jaar in Zeeland gereden worden, zijn ook zeker kanshebbers voor een mopsvleermuis-waarneming, maar daar hebben we nog wat geduld voor nodig: in 2024 is hier nog geen mopsvleermuis op de VTT-routes waargenomen.

Figuur 3 De twee NEM-VTT routes waar de mopsvleermuis werd waargenomen door team Winterswijk.

Nu ben je misschien benieuwd hoe je deze soort aan de echolocatiegeluiden kunt herkennen. Bijzonder aan de mopsvleermuis is dat de soort signalen kan uitzenden via zowel de mond als de neusgaten (in tegenstelling tot de meeste andere soorten vleermuizen, die geluid ofwel via de mond ofwel via de neus produceren). De mopsvleermuis gebruikt hiervoor vaak alternerende pulsen: het eerste deel klinkt relatief luid met een piekfrequentie rond de 32 kHz, een maximumfrequentie van ongeveer 40 kHz en een minimumfrequentie van ongeveer 28 kHz. Het tweede deel is stiller met een piekfrequentie van ongeveer 42 kHz, waarbij de puls doorloopt tot ongeveer 29 kHz. Beide kortdurende pulsen wisselen af (Figuur 4), waarbij alleen de pulsreeks rond 32 kHz duidelijk hoorbaar is op een bat-detector als een castagnette-achtig geluid (Russ, 2012). De meer naar boven gerichte echolocatiegeluiden via de neus worden voornamelijk gebruikt voor het zoeken naar en lokaliseren van prooien. Dit signaal wordt gebruikt om nachtvlinders te vinden, de hoofdprooi van de mopsvleermuis. De meer naar beneden gerichte echolocatiegeluiden via de mond worden gebruikt voor ruimtelijke oriëntatie.

Figuur 4 Weergave in BatExplorer van één van de opnames van de mopsvleermuis op de route NEM-VTT Woold Kotten van team Winterswijk.

Overige VTT-zaken

Het CBS is nog bezig met het berekenen van de trends van het jaar 2023. We verwachten dat die in de loop van dit najaar gereed zijn. Dan zullen we de trendresultaten delen met de VTT-deelnemers.

Er zijn een aantal VTT-teams die versterking kunnen gebruiken. Het gaat om:

- Team Den Bosch
- Team Boxmeer
- Team Friesland specifiek voor geluidsanalyses
- Team Tilburg (1 deelnemer gezocht zodat er weer twee mensen zijn voor route Alphen)
- Team Roermond (enkel voor de route Roerdalen)
- Team Deventer
- Team Venlo

Heb je interesse? Mail naar nemvtt@zoogdiervereniging.nl voor meer informatie.

NEM Meetprogramma Vleermuis Transecttellingen Vita Hommersen en Marta Falzon

NEM Meetprogramma Dagactieve zoogdieren

Van wantrouwen naar vertrouwen? DAZ en KNJV-tellingen tonen eerste overeenstemming

Binnen het project 'Evaluatie KNJV wildvoorjaarsstellingen' heeft de Zoogdierverseniging in 2024 meegewerkt om naast de evaluatie van het telprotocol voor wildtellingen van de KNJV (Jagersvereniging) ook de geschiktheid van de data uit de wildtellingen voor haas en konijn te evalueren. Hiervoor zijn door het CBS analyses uitgevoerd die op provinciaal niveau de data van het NEM Meetprogramma Dagactieve Zoogdieren (DAZ) vergelijken met de wildtellingen van de Jagersvereniging over de periode 2013-2023. In provincies met voldoende teldekking, laten de resultaten kwantitatief een correlatie tussen de KNJV-data en de DAZ-trends zien: de trendlijn van het KNJV-protocol ligt in veel gevallen dicht bij de DAZ-trendlijnen. Voor de korte termijn trend van haas en konijn komen beide meetnetten, dus behoorlijk goed overeen. Het KNJV protocol voor de wildvoorjaarsstellingen is door het CBS getoetst, waarbij een striktere handhaving van de richtlijnen en de validatie hiervan als cruciale punten voor de toekomst zijn aangegeven.

Foto Beverly Brouwer

Foto Wim Verschraegen

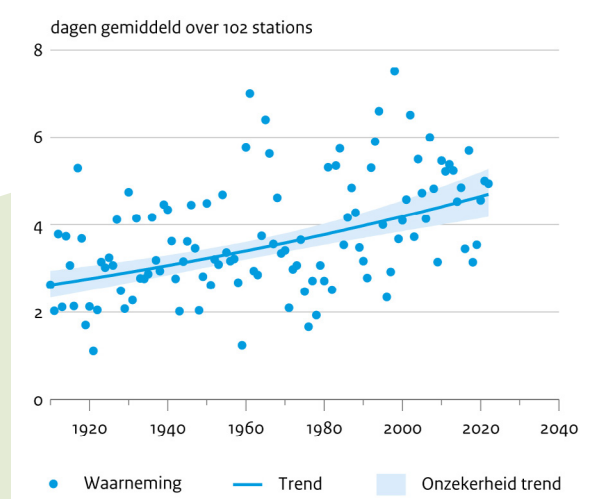
NEM Meetprogramma Dagactieve Zoogdieren Saskia Ruth (landelijk coördinator)

NEM Dagactieve zoogdieren

Konijntelling

Klimaatverandering en de uitdagingen voor de Konijntelling in de duinen

Door klimaatverandering verandert de leefomgeving in Nederland, voor zowel dier als mens. Extremere weersomstandigheden kunnen zowel leiden tot extreme hitte, maar ook resulteren in veel meer nattigheid. In Nederland is de kans op extreme neerslag significant toegenomen, met een stijging van het gemiddeld aantal dagen met meer dan 20 mm neerslag van 2,6 dagen in 1910 naar 4,7 in 2022 (80% toename), en een toename van dagen met zware neerslag (>50 mm) van 5,3 dagen in 1951 naar 9,8 dagen in 2022 (85% toename). Deze toename hangt samen met meerdere factoren, waaronder de stijging van de jaargemiddelde temperatuur en de sterke opwarming van de Noordzee.

Met de gevolgen van deze ontwikkelingen hebben wij nu al te maken. De Konijntelling in de duinen is een transect-telling in kust-regio's die gebaseerd is op vaste routes, welke zo gekozen zijn dat de ligging een goede doorsnede is van alle habitats in een duingebied. Omdat vanuit een auto geteld wordt, zijn de routes beperkt tot straten en wegen. Het rijden van de routes wordt in de laatste jaren enorm bemoeilijkt door nattigheid in het voor- en najaar. Er zijn steeds meer routes die niet meer te tellen zijn vanwege de nattigheid: de straten en wegen staan dan onder water.

► **Figuur 1** Aantal dagen met meer dan 20 mm neerslag. Bron: KNMI.

Als dit slechts incidenteel gebeurt, kunnen de aantallen konijnen voor de niet gereden route of transecten bijgeschat worden, maar alleen regelmatige echte tellingen kunnen waarborgen dat deze bijschattingen realistisch blijven. De terreinbeherende organisaties hebben echter steeds vaker moeite om de standaardroutes voldoende keren te rijden. Soms zijn de routes niet meer te berijden, of door rijden is het risico groot dat wegen en het duinlandschap teveel schade oplopen, omdat de bodem te nat en te slap geworden is om een auto te kunnen dragen.

Voor een betrouwbare langjarige trend is het zo stabiel mogelijk tellen van vaste transecten cruciaal, maar de praktijk is inmiddels weerbarstig dankzij de klimaatverandering. We zijn daarom in gesprek met het CBS om mogelijkheden te bekijken hoe veranderingen in routes verwerkt kunnen worden zonder een trendbreuk te veroorzaken.

NEM Meetprogramma Dagactieve Zoogdieren Saskia Ruth (landelijk coördinator)

Colofon

Ieder half jaar rapporteert de Zoogdiervereniging over verrichte activiteiten, actuele zoogdiergerelateerde ontwikkelingen en de voortgang van de NEM Meetprogramma's in de Telganger. Het monitorings- en verspreidingsonderzoek aan Nederlandse zoogdieren is mogelijk door financiering door het Ministerie van LNV. Partners in de monitoringsonderzoeken zijn SOVON en CBS.

De basis van elke Telganger zijn gegevens die zijn verzameld door de vele deelnemers aan de meetprogramma's, medewerkers van de Zoogdiervereniging, leden van werkgroepen van de Zoogdiervereniging, aangevuld met voor de meetprogramma's relevante waarnemingen die zijn binnengekomen via Waarneming.nl en Telmee.nl. Waarnemingen worden door de Zoogdiervereniging en vrijwilligers beoordeeld op juistheid en doorgeleverd aan de Nationale Database Flora en Fauna.

Centraal Bureau voor de Statistiek

nem

Netwerk Ecologische Monitoring

Word ook lid

Voor €30 per jaar ben je al lid!
Je ontvangt ook nog eens 4 keer per jaar
het Zoogdier magazine.

Kom erbij! →

Kennisbank

Kijk op de website voor een overzicht
van meer publicaties, zoals rapporten,
magazines en nieuwsberichten.

Naar de website →

Contact

✉ info@zoogdiervereniging.nl
☎ 024-7410500

Adres

Natuurplaza (Mercator 3)
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

Postadres

Zoogdiervereniging
Postbus 6531
6503 GA Nijmegen

Algemeen Nut
Beogende Instelling
ANBI